

Д/р
13959

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут інформаційних та соціальних технологій

(повне найменування інституту/факультету)

Економіки та моделювання ринкових відносин

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

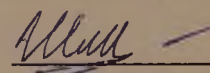
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: Довгострокове банківське кредитування: проблеми,
тенденції розвитку в сучасній Україні

Long-term bank lending: problems, trends in modern Ukraine

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»
Ващенко Валерія Євгенівна

Керівник проф. Шлафман Н. Л.

(підпис)

Рецензент Д.е.н. проф. ст..н.с. ІПРЕЕД НАНУ Уманець Т.В.
(звання, посада, ПІБ)

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

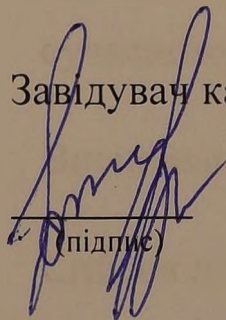
№ _____ від _____ 2017р.

Захищено на засіданні ЕК № _____

протокол № _____ від _____ 2017 р.

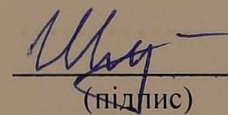
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

(ПІП)

Голова ЕК

(підпис)

(ПІП)

Одеса – 2017

790077

Введення

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи кредитування в комерційному банку.	7
1.1 Кредити і їх сутність.....	7
1.2 Організація процесу кредитування.....	8
1.3 Форми забезпечення кредиту та кредитних операцій.....	21
Розділ 2. Аналіз реалізації кредитної політики банку (на прикладі АТ “ОЩАД БАНКУ“).....	28
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності АТ «Ощадбанк».....	28
2.2 Аналіз формування та якості кредитного портфеля.....	31
2.3 Аналіз руху кредитів.....	42
Розділ 3. Механізм удосконалення кредитної політики банку.....	48
3. 1 Розвиток конкурентного середовища на ринку банківський послуг	48
3. 2 Основні напрямки здійснення кредитних операцій в Україні на сучасному етапі розвитку.....	61
Висновки.....	66
Список літератури	70
Додатки	

Вступ

Кредитування – одна з основних функцій комерційного банку. Тому чітке розуміння сутності кредитного процесу та принципів його організації, уміле їх використання на практиці має важливе значення для ефективності діяльності банку. Однак специфіка банківської установи, як одного з видів комерційного підприємства, полягає ще й у тім, що більша частина його ресурсів формується не за рахунок власних запозичених коштів.

Відповідно до вищевикладеного завдання роботи визначені в такий спосіб:

- Вивчення кредитної політики банку;
- Вивчення порядку встановлення етапів кредитування;
- Проведення аналізу кредитно портфеля, фінансові інструменти
- На матеріалах конкретного комерційного банку;

На основі проведеного аналізу та визначення шляхів оптимізації кредитної політики комерційного банку. При цьому слід відзначити на історично сформовані категорії того чи іншої виду. Зокрема у [3], під кредитом розуміється сукупність відносин, що з поворотним наданням ресурсів немає і погашенням що виникають у з цим обставин. Банківський кредит як із його видів представляє сукупність відносин, що виникають у процесі формування банком ресурсів немає і розміщення за умов повернення, терміновості і платності. Цей процес передбачає проведення банком різноманітних операцій як залучення тимчасово вільних від фізичних юридичних осіб, і з їхньої розміщення.

Мета дослідження — розкрити суть кредитних операцій комерційних банків, проаналізувати обсяги банківського кредитування в Україні, з'ясувати вплив банківського кредиту на розвиток підприємництва і зростання економіки України в цілому.

Предметом дослідження є визначення проблем розвитку кредитування в Україні та обслуговування перспективних напрямів у сфері банківського кредитування.

У сучасних ринкових умовах господарювання суб'єкти підприємницької діяльності відчують постійну нестачу фінансових ресурсів. Задоволенням потреб фізичних і юридичних осіб у капіталі на ринку кредитування займаються, перш за все, банки, які виконують важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворюють їх у реальний капітал. У структурі активних операцій банку традиційно найбільшу питому вагу мають кредитні операції. Це пов'язано з об'єктивною властивістю капіталу спрямовуватися у сфери, де найвища норма прибутку.

Дипломна робота пройшла апробацію 71-й студентської наукової конференції “Актуальні проблеми економіки: теорія і практика” 24 квітня 2015р.

Теоретичні, методичні, економіко-організаційні питання кредитних операцій банку стали провідними темами досліджень відомих іноземних та вітчизняних вчених-економістів, таких як: Вовчак О.Д.[1], Дьомін О.В. [2], Кіндраціка Л.М., Ковальчук Г.Г., Коваль М.М., Примостка Л.О., Тиркало Р.І., Чорна М.В., Шивоблок З.І. та інші. Однак необхідним є дослідження особливостей кредитних операцій комерційних банків, що і є метою даної роботи.

Питання трактуванні понять "кредит", "позичка", "позику" постійно дискутуються у економічній літературі. Однак громадянськими кодексами проведена чітка грань, розрізняє договір кредиту та договір позички, які мають враховуватися сторонами в договірних засадах. Якщо твердо дотримуватися букви кодексу, то термін "позичка" при банківському кредитуванні застосовуватися неспроможна. Відповідно до юридичної трактуванням позичка характеризується двома найважливішими ознаками – безоплатністю і передачею речей [1].

Кредитні операції – взаємини між кредитором і позичальником з надання першим останньому певної суми коштів за умов платності, терміновості і повернення. Банківські кредитні операції поділяються на великі групи: активні, коли банк виступає від імені кредитора, видаючи позички, і пасивні, коли банк виступає від

імені позичальника, залучаючи гроші від клієнтів - і інших банків банк за умов платності, терміновості і повернення [2].

Процес кредитування починається підготовчим етапом, яким є розгляд заявки на отримання кредиту. На наступному етапі вивчаються кредитоспроможність клієнта і оцінка ризику по позичці. Третій етап процесу кредитування складається з підготовки до укладання кредитної угоди. По закінченні роботи по структуризації позички кредитний інспектор банку приступає до переговорів про складання кредитної угоди з клієнтом.

Відповідно до методики НБУ [4] всі кредитні операції класифікуються за ступенем ризику:

«Стандартні» кредитні операції — операції, за якими кредитний ризик незначний і становить 2% чистого кредитного ризику.

«Під контролем» — кредитні операції, за якими кредитний ризик незначний, але може збільшитися внаслідок виникнення несприятливої для позичальника ситуації, і становить 5% чистого кредитного ризику.

«Субстандартні» кредитні операції — операції, за якими кредитний ризик великий, надалі може збільшуватись і становить 20% чистого кредитного ризику, а також є імовірність несвоєчасного погашення заборгованості в повній сумі та у строки, передбачені кредитним договором.

«Сумнівні» кредитні операції — операції, за якими виконання зобов'язань з боку позичальника (контрагента) банку в повній сумі (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) під загрозою, імовірність повного погашення кредитної заборгованості низька і становить 50% чистого кредитного ризику.

«Безнадійні» кредитні операції — операції, імовірність виконання зобов'язань за якими з боку позичальника (контрагента) банку (з урахуванням фінансового стану позичальника та рівня забезпечення) практично відсутня, ризик за такими операціями дорівнює сумі заборгованості за ними.

Важливим етапом процесу кредитування є контроль за своєчасним та повним поверненням позики. Аналіз кредитної діяльності банку передбачає вирішення таких задач [5]:

- 1) визначення ступеня та типу концентрації ризику кредитного портфеля;
- 2) оцінка адекватності кредитного ризику, суми очікуваного прибутку;
- 3) визначення кредитоспроможності позичальника;
- 4) визначення ефективності кредитних операцій.

Однією з найважливіших форм контролю за якістю кредитного портфеля є аудиторська перевірка, результати якої відображуються в спеціальному звіті, що надається керівництву банку. Поряд з оцінкою кредитного портфеля аудитори подають рекомендації щодо поглиблення кредитної роботи, а якщо необхідно, то і зміни методів та форми кредитування, що склалися в банку.

Оскільки кредитні операції комерційних банків є не лише найбільш прибутковими, але й найбільш ризиковими, кожен банк повинен дотримуватися збалансованості між обережністю і ризиковістю в кредитній політиці, враховуючи прямо пропорційну залежність між доходами і ризиками банківських операцій.

При видачі кредитів банки повинні реально, а не формально користуватися головними правилами – принципами кредитування (терміновість, поверненість, платність, забезпеченість, цільове використання). Важливим є раціональний підхід до визначення ступеня дотримання цих принципів по відношенню до кожної кредитної історії. При видачі кредиту банк повинен звернути увагу на репутацію, чесність, порядність клієнта, але особливо вивчити його баланс, що дає можливість оцінити, чи підприємство є ліквідним і чи зможе покрити свої готівкові боргові зобов'язання. Оскільки основною умовою надання кредиту є висока ймовірність його погашення з відповідними процесами, то краще видавати кредит під забезпечення. Ці прості і відомі речі мають виконуватися серйозно.

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток економіки країни значною мірою визначається ступенем розвитку банківської системи. Кредитні операції комерційного банку є найбільш прибутковими, з одного боку, та дуже ризиковим, з іншого. Тому банки повинні прагнути знизити кредитні ризики, що виникають разом із проведенням кредитних операцій

Висновки

Як було з'ясовано в ході написання дипломної роботи, оскільки кредитні операції банку є самими прибутковими і найбільш значущими з погляду їх частки в структурі активів банку, важливість їх аналізу і управління ними важко переоцінити. Від грамотності політики банку у сфері кредитно-аналітичної політики і політики управління кредитами напряду залежить фінансовий результат банку, а значить і ефективності діяльності банку в цілому.

При написанні першого параграфу першого розділу було розглянуто поняття «кредит» з позиції різних авторів. Як було з'ясовано, більшість з даних визначень указує на учасників процесу кредитування і на основні принципи кредитування, тому, на погляд автора, найчіткішим є наступне визначення кредиту: кредит - це взаємостосунки між кредитором і позичальником по передачі в тимчасове користування коштів на основі платності, терміновості і поворотності.

Далі в першому розділі були розглянуті види кредитування залежно від статусу кредитора і характеру кредиту. Особливий акцент був зроблений на характеристиці банківського кредитування, оскільки саме воно є об'єктом дослідження в дипломній роботі.

Банківські кредити надаються виключно спеціалізованими кредитно-фінансовими організаціями, що мають ліцензію на здійснення подібних операцій від центрального банку. В ролі позичальника можуть виступати тільки юридичні особи, інструментом кредитних відносин є кредитний договір або кредитна угода. Прибуток по цій формі кредиту поступає у вигляді позикового відсотка або банківського відсотка, ставка якого визначається за угодою сторін з урахуванням її середньої норми на даний період і конкретних умов кредитування.

В третьому параграфі розглянуті особливості управління кредитними операціями комерційних банків. Складовими елементами процесу банківського менеджменту у сфері кредитних операцій є наступні функції: банківське планування (у тому числі планування кредитних операцій); організація діяльності

банку (у тому числі організація здійснення кредитних операцій); банківський контроль (у тому числі контроль за кредитними операціями); мотивація банківського персоналу (у тому числі мотивація кредитного персоналу); координація діяльності банку (у тому числі координація взаємодії кредитних операцій зі всіма операціями банку).

В ході написання другого розділу дипломної роботи був проведений аналіз кредитних операцій Ощадбанку з позиції їх структури і ефективності.

Структурно-динамічний аналіз кредитних операцій виявив превалювання у складі кредитного портфеля банку кредитів юридичним особам, вони складали близько 60 % від загальної величини кредитних операцій. Проте в той же час частка даного виду кредитів знижується, а частка кредитування фізичних осіб, навпаки, збільшується. Таким чином, з вищевикладених даних належить зробити висновок про те, що програми кредитування фізичних осіб в нашій країні на прикладі Ощадбанку завойовують все велику популярність у населення.

В ході структурно-динамічного аналізу була також проведена оцінка структури і динаміки кредитів Ощадбанку залежно від характеру кредитування і галузі.

В ході аналізу основних показників ефективності кредитних операцій Ощадбанку виникла подвійна ситуація: з одного боку прибутковість кредитних операцій банку має негативну тенденцію унаслідок вимушеного зниження ставок за кредитами; з другого ж боку показники рентабельності і прибутковості мають позитивну динаміку унаслідок більш слабкого зростання процентних витрат порівняно з процентними доходами. На думку автора, така тенденція довго продовжуватися не може, оскільки подальше зниження ставок по позикових ресурсах (в основному депозитам) є дуже проблематичним. У зв'язку з цим необхідно шукати шляхи підвищення доходів по кредитних операціях.

Проведений факторний аналіз прибутковості кредитування при поточній діяльності підприємств в 2013-014 роках показав, що три позитивні чинники (відсотки, комісії та інші прибутки) не змогли перекрити негативний вплив

зростання залишків заборгованості по кредитних операціях. Зниження показника прибутковості операцій по поточному кредитуванню в цілому обумовлено тим фактом, що в умовах гострої конкуренції на ринку банківських послуг, банки вимушені знижувати процентні ставки за кредитами. Таким чином, не дивлячись на зростання абсолютних показників, доводиться констатувати зниження відносних.

В заключному розділі дипломної роботи були дані конкретні практичні рекомендації по підвищенню ефективності і нарощуванню об'ємів кредитування в Ощадбанку. В умовах зростання конкуренції в банківському секторі України політика Ощадбанку у сфері управління кредитними операціями повинна бути направлена, перш за все, не на максимізацію прибутковості шляхом підвищення процентних ставок та іншими способами (оскільки даний шлях веде до скорочення клієнтської бази), а на завоювання частки ринку, утримуючи процентні ставки на прийнятному рівні. В таких умовах найраціональнішими методами управління кредитними операціями є маркетингові методи.

Для досягнення максимальної ефективності кредитних операцій банку для зниження кредитних ризиків необхідно більш ретельно враховувати такі чинники, як концентрація кредитів, моніторинг, терміни кредитування і т.д. Також важливим моментом є маніпулювання процентними ставками і комісіями. Як було з'ясовано, при зниженні ставки за гривневим кредитом з 18 % до 16 % річних і збільшенні щомісячної комісії з 0,25 % до 0,5 %, з кожною 1000 гривень кредитних ресурсів банк матиме додатковий дохід у розмірі 10 грн, а прибутковість кредитних операцій збільшиться відповідно на 1 %.

В третьому розділі також побудовані кореляційно-регресійні моделі, що дозволяють прогнозувати динаміку операцій з кредитними картами Ощадбанку в залежності як від тимчасового чинника, так і конкретних показників діяльності банку.

Так, наприклад, при побудові регресійної залежності процентних доходів від об'ємів кредитного портфеля з'ясовано, що у разі збільшення кредитного

портфеля до 44 мільярдів гривень (приблизно в півтора рази), величина процентних доходів збільшиться з 2 до 8.99 мільярди гривень за песимістичними прогнозами і до 9,67 мільярдів гривень по оптимістичних, відповідно зросте і прибутковість кредитних операцій. Відзначимо, що невисока величина помилки апроксимації (менше 4 %) забезпечила незначну різницю між оптимістичними і песимістичними прогнозними значеннями.

В можливості вживання банком даних моделей і доказі їх точності полягає головна практична цінність дипломної роботи.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. Моделі управління поточними ліквідними активами // Інвестиції: практика та досвід. - 2005. - № 18. - С. 22-28.
2. Будник Ю. А. Управление прогнозированием ликвидности коммерческого банка // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. - 2005. - № 2. - С. 12-15.
3. Бурлай Т. Методичні підходи до прогнозно-аналітичної оцінки банківської ліквідності на макрорівні // Банківська справа. - 2006. - № 2
4. Васюренко О.В., Азаренкова Г. Управління ліквідністю банку з погляду зміни швидкості його фінансових потоків // Банківська справа
5. Васюренко О.В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006 - 463 с.
6. Висоцька Л. Напрямки формування комплексної статистичної системи показників ліквідності банків // Банківська справа. - 2007. - № 5.
7. Волошин И.В. Оценка банковских рисков: новые подходы. - К.: Эльга. Ника-Центр, 2004 - 213 с.
8. Волошин І. Банківські моделі та режими ліквідності // Вісник НБУ
9. Волошин І. Динамічна модель грошових потоків ідеального процентного банку // Банківська справа. - 2007. - № 2. - С. 20-26.
10. Волошин І. Динаміка розривів ліквідності банку за умов змінної програми розміщення та залучення коштів // Вісник НБУ. - 2007. - № 8
11. Волошин І. Перехідна динаміка розривів ліквідності банку // Вісник НБУ. - 2007. - № 9. - С. 26-28.
12. Волошин І., Волошина Я. Рішення дилеми "ліквідність-дохід" для банківських ресурсів з логнормальним розподілом // Банківська справа
13. Галицька Е, Висоцька Л. Удосконалення системи показників ліквідності комерційних банків // Банківська справа. - 2002. - № 2. - С. 19-25.
14. Граділь А. Підвищення рівня ліквідності комерційного банку шляхом управління залишками грошових коштів на рахунках // Банківська справа. - 2002. - № 1. - С. 17-21.

15. Дзоблюк О.В. Оптимізація управління активами і пасивами комерційного банку // Фінанси України. - 2006. - № 5. - С. 129-137.
16. Карчева Г. Т. Використання методів непараметричної статистики для оцінки ризику ліквідності банків // Вісник НБУ. - 2007. - № 7. - С. 31-34.
17. Ковальчук Т. Т., Коваль М. М. Ліквідність комерційних банків. - К.: Знання, 1996 - 120 с.
18. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. - К.: КНЕУ, 2002 - 238 с.
19. Лаптєв С. М., Денисенко М. П., Кабанов В.Г., Любунь О. С. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід): Навчальний посібник. - К.: ВД "Професіонал", 2004 - 320 с.
20. Лист Національного банку України від 15.04.2008
21. Методичні рекомендації щодо управління ліквідністю в банку "Фінанси і кредит". Затверджені протоколом Правління від 18.11.2008 року
22. Молчанов О. В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків // Формування ринкових відносин в Україні.- 2008. - № 10
23. Мунтіян В. Світова іпотечна криза та її наслідки для фінансового ринку України // Фінансовий ринок України.- 2008. - № 1. - С. 6-10.
24. Олійник Д. Управління ліквідністю комерційного банку та оптимізація фінансового результату // Вісник НБУ. - 2005. - № 8. - С. 28-29.
25. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2010 року // Вісник НБУ. - 2010. - № 3. - С. 70.
26. Офіційний сайт Банку Росії в мережі Інтернет - www.cbr.ru
27. Офіційний сайт Національного банку України в мережі Інтернет
28. Пернарівський О. Аналіз та оцінка ризику ліквідності банку
29. План заходів для підтримання необхідного рівня ліквідності у випадку виникнення кризової ситуації. Затверджений протоколом Правління від 21.10.2006 року № 2088.
30. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2004 - 468 с.

31. Про банки і банківську діяльність – Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (Із змінами та доповненнями). // Відомості Верховної Ради - 2001

32. Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства - Положення НБУ. Затверджено постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 369 (Із змінами та доповненнями).

33. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні. - Інструкція НБУ. Затверджено постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 (Із змінами та доповненнями).

34. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України.- Положення НБУ. Затверджено постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 р. №259 (Із змінами та доповненнями).

35. Раковський Д. Питання сек'юритизації банківських активів в Україні // Ринок цінних паперів України. - 2008. - № 9-10. - С. 31-33.

36. Управління банківськими ризиками: Навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та ін.- К.: КНЕУ, 2007 - 600 с.

37. Хвостик В. Удосконалення оцінки ліквідності комерційного банку // Вісник НБУ. - 2005. - № 5. - С. 45-47.

38. Шварц О.В. Регулювання ліквідності банківської системи України в період кризи. // Вісник НБУ. - 2010. - № 4. - С. 56-61.

39. Шіллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення.- К.: Наукова думка, 1996 - 158 с.

40. Бабанов В. В., Шемпелев В. А. Новый подход к управлению ликвидностью // Банковское дело. – 2007. - № 1.- С. 15-25.

41. Беляков А. В. Банковские риски: проблемы учета, управления и регулирования. - М.: Издательская группа "БДЦ-пресс", 2003 - 256 с.

42. Грюнинг Хенни Ван, Братанович С.Б. Анализ банковских рисков: система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском. - М.: Весь мир, 2003 - 304 с.

43. Киселёв В.В. Управление банковским капиталом (теория и практика). - М.: ОАО "Издательство "Экономика", 1997 - 256 с.

44. Кузнецова Л. Г., Кутузова Н. В. Платежеспособность и ликвидность: уточнение понятий // Деньги и кредит. – 2008. - № 8.- С. 26-29.
45. Лаврушин О. И. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент). - М.: Юрист, 2002 - 687 с.
46. Ларионова И.В. Управление активами и пассивами в коммерческом банке. - М.: Консалтбанкир, 2003 - 272 с.
47. Морозова Т.Ю. Обеспечение устойчивости банковской системы России // Банковское дело. – 2008. - № 1.- С. 15-25.
48. Потемкин С. А., Киреева И. В. Базель II // Мир денег. - 2006.- № 11
49. Роуз Питер С. Банковский менеджмент. - М.: Дело ЛТД, 1995 - 743 с.
50. Семеко Г. В. Управление риском ликвидности в финансовых группах // Банки: мировой опыт. – 2006. - № 4. – С. 36-42.
51. Скогорева А. Ипотека. Ждем завершения кризиса // Банковское обозрение. – 2008. - № 2.- С. 22-29.
52. Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations // Basel Committee on Banking Supervision. - Basel. - 2000 - February (www.bis.org)
53. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework // Basel Committee on Banking Supervision. - Basel. - 2005.- November (www.bis.org)
54. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підруч. / О.Д. Вовчак – К.: Знання, 2008. – 564 с.
55. Дьомін О.В. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні / О.В. Дьомін // Науковий періодичний журнал «Економіка України». – 2009. - №6. – С.10.
56. Жарковський Є.П. Банківська справа. Підручник / Є.П. Жарковський . – М.: Омега-Л, 2006. – 254 с.
57. Про кредитування: Положення НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

58. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.